

Смирнов О. Ю.

група1321, Національний університет кораблебудування імені адмірала
Макарова (Миколаїв)

Федоренко М. О.

канд. іст. наук, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін,
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
(Миколаїв), m.o.fedorenko@gmail.com

ПРОБЛЕМА АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ДО СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ ХХІ СТ.

У статті здійснено аналіз процесу розвитку українського інформаційно-культурного простору після здобуття незалежності; розглянуто російську тактику ведення інформаційної війни, шляхи протидії російській інформаційній агресії, стратегію гуманітарної безпеки України

Ключові слова: *інформаційно-культурний простір України, гуманітарна безпека України, інформаційна війна, культурна експансія.*

This article tells about the process of development of the Ukrainian cultural space after independence, the Russian tactics of information warfare, ways of counteracting Russian information aggression, and the strategy of humanitarian security of Ukraine.

Key words: *Ukrainian culture, euro integration, informational warfare, Russia's strategic culture.*

Актуальність обраної проблеми полягає в тому, що процес становлення сучасного Українського суспільства і держави на фоні зовнішніх викликів, вимагає серйозного ставлення до питань побудови ефективної культурної політики. Прогалини в даному напрямі, яких припустилися попередні українські уряди, призвели до катастрофічних наслідків не тільки в Криму та Донецькому регіоні, але і у всієї України. На сьогодні владні кола намагаються виправити ті викривлення, але нажаль, цей процес відбувається дещо повільно.

Враховуючи, що Україна, нарешті, визначилась зі своїм майбутнім в колі Європейської цивілізації, постає питання проблеми адаптації Української культури до європейських стандартів. Тому мета нашої статті зосереджується на узагальненні прогалин, яких було припущено в даному напрямі та визначенні необхідних заходів у подоланні вказаних проблем.

Слід зазначити, що у вітчизняної науці даною проблематикою займалися таки дослідники як Слюсаревський М., Парфенюк І., Почепцов Г., Рубан Ю. Починаючи з моменту відновлення своїй незалежності, Україна почала проводити власну культурну політику. В основі її принципів мала бути ідея державного суверенітету.

Перед владою стояло питання створення власного національно-культурного та інформаційного простору, забезпечення його незалежності від впливу недружніх держав. У час відносної політичної стабільності в Україні мала б створюватися велика кількість власних культурних продуктів. Процес створення культурної політики протікав в умовах багатовекторного вибору України, тому українська культура не була адаптована до європейських стандартів, більш того, вона зазнала міцного впливу російської масової культури, який був набагато потужнішим, ніж вплив західної масової культури, особливо на сході та півдні України.

Однак, кажучи про саму культурну політику, її функціонування, ми не можемо не звернути увагу на інформаційний простір, в якому вона відбувається. М. Слюсаревський вважає, що інформаційний простір є станом процесів взаємодії виробництва і споживання інформації; процеси виробництва інформації породжують інформаційний простір, процеси споживання інформації надають йому просторової визначеності; параметри інформаційного простору зумовлюються темпорально-психологічними характеристиками перебігу інформаційних процесів і соціально-психологічними характеристиками споживачів інформації.

Отже, культурно-інформаційний простір – інформація, яка циркулює в процесі соціальних комунікацій.

Після здобуття Україною незалежності не було створено механізмів захисту державного інформаційно-культурного простору. Через це Україна зазнала інформаційного впливу інших держав, поширилася реклама продуктів іноземного виробництва. Зовнішня інформаційна діяльність України теж залишалася недостатньою. Чинники, які зумовили сучасний стан українського інформаційно-культурного простору: відсутність чіткої державної інформаційно-культурної політики; інвестування інформаційної сфери за залишковим принципом; захоплення українського ринку іноземними товарами, які переважають за якістю; низький рівень підготовки працівників інформаційно-культурної сфери; занепад вітчизняної телекомунікаційної промисловості.

І. Парфенюк вважає, що кожний з наведених чинників здатний зруйнувати український інформаційно-культурний простір, а зважаючи на те, що він не був повною мірою сформований з урахуванням національних цінностей, це призводить до вкрай негативних наслідків для держави та суспільства, в тому числі й культурної сфери [2].

Доктрина інформаційної безпеки України була розроблена ще у 2008 р. за президентства Віктора Ющенка, але не було ухвалено закон про засади державної інформаційної політики, в Україні не існує кіберкомандування, яке б могло швидко реагувати на виклики в інформаційній сфері безпеки держави.

Підготовка фахових кадрів із інформаційної безпеки залишається гострою проблемою для України. Для її вирішення необхідно збільшити обсяг викладання відповідної дисципліни на цій спеціальності.

За роки незалежності України, влада не бажала працювати над позитивним іміджем держави, через це кожна країна формує потрібний їй образ України. Минула належність України до Російської імперії спричинила збереження впливу РФ на наш інформаційно-культурний простір.

Велика кількість українців розмовляють російською, читають російську пресу, дивляться російські канали, слухають російську музику. Російський продукт переважає в українському культурному просторі.

За 24 роки Україні не вдалося створити належну поп-сцену, українські книжки і журнали мають менший тираж, ніж російськомовні. Телепродукт часто є іноземного виробництва.

Потрібно залишити лише таку частину російського контенту, яка не впливає негативно на українську аудиторію. Слід збільшити гастрольні збори з російських артистів, які підписали звернення до В. Путіна за введення військ у нашу країну, щоб їх виступи не окупалися.

Низька якість вітчизняних ЗМІ спричиняє потрапляння російської пропаганди до нашого інформаційно-культурного простору. Існує велика кількість видань «п'ятої колони», які відстоюють кремлівський погляд на світ.

Сучасна українська відповідь на російську інформаційну агресію має бути не тільки захисною чи стабілізаційною, а й наступальною, з використанням усіх видів медіа. В умовах постійного інформаційного перенапруження українці потребують позитиву та холодної розміреності. Георгій Почепцов вважає, що наші медіа привчили нас до емоційного, замість аналітичного, сприйняття дійсності. Саме тому ми повинні більше часу проводити у реальному світі і зменшити вплив віртуального [3].

Окрім захисної реакції, українська влада має застосовувати й тактику контратак в інформаційному просторі. Потрібно привертати увагу до тематики, на яку світ реагує дуже болісно, а саме ксенофобії, виявів неонацизму та фашизму, антисемітизму, порушення прав національних меншин; шукати її вияви з боку Росії.

Українська влада мала б поставити перед собою такі завдання: стабілізація внутрішньої ситуації в країні, протидія кіберзлочинності, вплив на прийняття вигідних для України рішень урядами західних держав, спростування міфу про російськість Криму і Донбасу [4].

План заходів із адаптації української культури до європейських стандартів на період до 2017 р. було затверджено 24 березня 2015 року наказом Міністра культури В'ячеслава Кириленка. У напрямку «Забезпечення презентації української культури шляхом участі у програмах та проектах ЄС» 2015 р. було опрацьовано можливості сприяння розвитку вітчизняної кінематографії та її

просування за кордоном. У напрямку «Просування національного культурного продукту у європейський простір» було передбачено організацію національних павільйонів на провідних європейських кінофестивалях. Було запроваджено національні переліки нематеріальної спадщини [5].

Юрій Рубан вважає, що загрози національній безпеці України у гуманітарній сфері не були належним чином оцінені та визначені. Росія веде «гібридну війну», головним елементом якої є боротьба за оволодіння свідомістю громадян самої РФ, України, країн ЄС та багатьох інших країн із метою формування потрібного Кремлю образу подій, що виправдовує порушення державного суверенітету України, анексію Криму і агресію на Сході України [6].

У веденні інформаційної війни РФ спирається на політичне розрізнення свій/чужий. «Чужий» у контексті інформаційної війни є ворогом, який загрожує життю «своїх», і який дегуманізується з метою виведення боротьби з ним за межі права чи раціональності. Все більше повідомлень про події подаються в контексті протистояння. Журналісти, письменники, актори, науковці, підприємці є солдатами інформаційної агресії.

Ідеологія «Росії поза часом і простором» знижує складність реального світу і є репрезентацією уявної соціально-політичної системи, що ніколи не існувала і не існує. Така система («русский мир», «русская цивилизация», «православная Русь») не має чітко визначеної назви і не прив'язується до часу і місця.

Формула «русские и украинцы – один народ» включає людей за умови сприйняття ідеології «Росії поза часом і простором». Вона перетворює на чужого того, хто не сприймає смислу російської комунікації. Маніпуляція історичними фактами, виривання їх з причинно-наслідкових зв'язків є фундаментом російської комунікації.

Метою російської інформаційної війни є перегляд кордонів, встановлених між державами після розпаду СРСР, встановлення російського домінування в Європі, переконання українців у штучності українського народу. Кінцевою метою є витіснення сенсу існування України, та позбавлення української

ідентичності політичного виміру, приєднання значної частини України до складу РФ.

Не дивлячись на те, що російська інформаційна війна доволі ефективна, у неї є свої недоліки. Це дозволяє створити стратегію гуманітарної безпеки України. Головна слабкість – політика РФ комунікується як проекція ідеології. Через це прийняття раціональних рішень загрожує цілісності комунікації і ідеології.

Ще одна проблема російської ідеології полягає в тому, що вона повинна існувати на фоні постійного успіху, але санкції та викликані ними економічні проблеми стають загрозою нової холодної війни, тому негативно впливають на російську комунікацію.

Україні на інформаційну агресію слід відповідати асиметрично. Оскільки російська інформаційна агресія спрямована на протиставлення Європі, ми маємо спиратися на європейську інтеграцію України.

Для протистояння інформаційній війні слід сформувати короткострокову і перспективну стратегію. В першу чергу необхідно витіснити російський продукт із українського медіа ринку, поширити європейський культурний продукт, здійснювати подальшу декомунізацію суспільства, сформувати українську історичну пам'ять, брати участь у європейських програмах, реформувати освіту і науку, поширити вивчення іноземних мов.

Отже, українська культура може стати великою за умови підтримки з боку держави та виконання викладених у цій статті пунктів. Для цього необхідно також послідовно адаптувати українську культуру до західних стандартів, але зберегти традиційні слов'янські зв'язки з відстоюванням українського культурного суверенітету.

Список використаних джерел

1. Калакура Я. С. Українська культура: цивілізаційний вимір / Я. С. Калакура, О. О. Рафальський, М. Ф. Юрій // Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – 2015. – 496 с.

2. Парфенюк І. Іноземна культурна продукція в інформаційному просторі України / І. Парфенюк // Український інформаційний простір. Число 1. Число 2. – К., 2013. – С. 76–78.

3. Почепцов Г. Г. Глобальні проблеми: конструювання майбутнього / Г. Г. Почепцов. – К. : Український центр політичного менеджменту, 2009. – С. 249.

4. Слюсаревський М. М. Інформаційний простір: критика існуючих визначень і спроба побудови теорії / М. М. Слюсаревський // Харківський держ. ун-т. вісник. – Х., 1999. – № 439. – С. 337–342.

5. Кримська інформаційна війна: чим відповість Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mymedia.org.ua/articles/infowars/>. – Назва з екрану.

6. Міністерство культури працюватиме для адаптації стандартів ЄС за 25 напрямками [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=248047109&cat_id=244276429. – Назва з екрану.

7. Рубан Ю. Зміцнення гуманітарної безпеки: першочергові кроки [Електронний ресурс] / Ю. Рубан. – Режим доступу: <http://glavcom.ua/print/articles/24106.html>. – Назва з екрану.